

AMEA kitabxanası – 100

Milli elmimizin mənbə xəzinəsi

Burada 50-dən çox dildə 1,5 milyon nüsxə kitab toplanıb

Müsaibimiz AMEA Mərkəzi Elmi Kitabxanasının direktoru, texnika elmləri doktoru, dosent Hüseyn Hüseynovdur.

– Hüseyn müəllim, Mərkəzi Elmi Kitabxananın əsas fəaliyyəti haqqında oxucularımızı məlumatlandırardınız.

– AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası (MEK) ölkəmizin milli-mənəvi irsinin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılmasında mühüm rol oynayır. 100 illik tarixi olan bu kitabxana yarandığı gündən etibarən dövrün tələblərinə uyğun inkişaf edərək elm və mədəniyyət mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir. Azərbaycanı Tədqiq və Təəbbüb Cəmiyyətində toplanmış görkəmli ziyalılardan təşəbbüsü ilə əsas 1923-cü ildə bibliografiya bürosu kimi qoyulan kitabxana 1925-ci ildən Kitabxana-bibliografiya bürosuna çevrilmişdir. Zaman-zaman inkişaf edən və təkmilləşən Mərkəzi Elmi Kitabxananın fondu hazırda dünya xalqlarının 50-dən çox dilində 1 milyon 500 mindən artıq ədəbiyyatı özündə ehtiva edir ki, bu da onu Azərbaycanın ən zəngin kitabxanalarından birinə çevirir.

MEK xalqımızın qədim tarixini və zəngin mədəniyyətini, Azərbaycan Respublikasının müstəqillik illərində qazanılmış siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni nailiyyətlərini uğurla təbliğ edir, müasir elmi araşdırmaların aparılması üçün informasiya təminatını daim yaxşılaşdırır, ölkəmizin milli-tarixi irsini təşkil edən, eləcə də dünya tarixi və mədəniyyətinə aid bütün növ mövcud informasiya vahidlərinin toplanılıb saxlanması, istifadəçilərə təqdim olunmasını təmin edir. 100 illik yubileyi ərəfəsində AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası ənənəvi kitabxanaçılıqdan daha çoxunu təqdim edir. Kitabxana xidmətində müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi, şəbəkə texnologiyalarının formalaşması və onun dünya informasiya mübadiləsinə daxil olması və s. prosesləri MEK-də dinamik karakter alıb. Məqsədimiz müxtəlif elm sahələrinə dair nəşrləri rəqəmsal formatda təqdim edərək onların hər kəsə əlçatanlığına imkan verir.

– Rəqəmsallaşdırılmış kitabxananın nə kimi üstünlükləri var?

– Müasir İnformasiya Kommunikasiya Texnologiyalarının kitabxana və informasiya sahəsinə dərinə nüfuz etməsi nəticəsində yeni nəsil e-kitabxanaların formalaşması prosesi davam edir. Veb texnologiyaların e-kitabxanalarda tətbiq olunması kitabxanaçılar və istifadəçilər üçün geniş imkanlar açır.

Hazırda biz MEK-də tammətənlə nəşrlərin rəqəmsallaşdırılması üzərində çalışırıq. Məqsədimiz, tədqiqatçılar və tələbələr üçün lazımı məlumatların sərbəst şəkildə əlçatan olmasını təmin etməkdir. Elektron kitabxana vasitəsilə artıq bir sıra tammətənlə nəşrlər istifadəyə verilib və bu proses davam edir. Elektron kitabxananın fəaliyyəti ölkəmizdə elmi tədqiqatların inkişafına ciddi töhfələr verir. Belə ki, nəşrlərə və rəqəmsal resurslara çıxış elmi işlərin keyfiyyətini və sürətini artırır. Bundan əlavə, kitabxanamızın elektronlaşma sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq imkanları da genişlənir.

Gələcəkdə elektron kitabxananın inkişafı ilə bağlı müəyyən planlarımız da var. İrəlidə daha çox beynəlxalq nəşrləri və elmi məlumat bazalarını sistemimizə daxil etməyi planlaşdırırıq. Həmçinin, istifadəçi təcrübəsini daha da yaxşılaşdırmaq üçün kitabxanamızda müxtəlif interaktiv xidmətlərin tətbiqi üzərində çalışırıq. Məsələn, tədqiqatçılar üçün birbaşa onlayn məsləhət xidməti və yeni avtomatlaşdırılmış axtarış alətlərini istifadəyə verməyi düşünürük.

– Elektron kitabxananın istifadəçi bazası haqqında nə deyə bilərsiniz?

– Elektron kitabxanamızdan müxtəlif yaş və peşə qrupları istifadə edirlər. Ən çox istifadəçi sırasına universitet tələbələri, elmi tədqiqatçılar və müəllim heyəti daxildir. Eyni zamanda, tədqiqat mərkəzləri və dövlət qurumları da kitabxanamızdan fəal şəkildə faydalanırlar.

– Kitabxananın rəqəmsal infrastrukturunun inkişafı üçün hansı texnologiyə yeniliklər tətbiq edilib?

– Son zamanlarda kitabxananın rəqəmsal infrastrukturunu təkmilləşdirmək üçün bir sıra yeni texnologiyaları tətbiq etmişik. Məsələn, kitabxanada mövcud nəşrləri skan edən (rəqəmsallaşdırıcı) Almaniyaya istehsalı “By Metis”, “Zeutschel” aparatlarının sayı artırılıb. Bu aparatların köməyi ilə qısa zamanda daha çox mətnləri rəqəmsallaşdırmaq mümkündür. Bunun nəticəsidir ki, son aylar ərzində MEK-in fondlarındakı nəşrlərin PDF-lərinin sayı on dəfədən çox artıb. MEK-də, həmçinin müasir surətçixarma aparatları, çap qurğuları və başqa yüngül texniki avadanlıqlardan da gündəlik olaraq geniş istifadə edilir.

– MEK-in beynəlxalq əməkdaşlığı barədə nə deyə bilərsiniz?

– Müxtəlif beynəlxalq kitabxanalar və elmi platformalarla əməkdaşlıq edirik. Hazırda 46 ölkənin 127 təşkilatı, 80 elmi jurnalı ilə, o cümlədən ölkəmizdəki bir sıra səfirliklərlə, Azərbaycanın xaricdəki səfirlikləri ilə əlaqələr yaradaraq əməkdaşlığımızı genişləndiririk. Həmçinin, məlumat mübadiləsi və orta layihələr də həyata keçiririk. Bu əməkdaşlıq çərçivəsində istifadəçilərimizə beynəlxalq elmi nəşrlərə və tədqiqat bazalarına geniş çıxış imkanları yaradıırıq.

MEK-in yenilənmiş veb saytından (<https://mek.az/>) dünyanın 84 qabaqcıl kitabxanasına keçid etmək mümkündür. Bundan əlavə, sayt vasitəsilə IMF eLIBRARY, Open TextBook Library, Artefakt, Jurnal zalı, Project Gutenberg kimi rəqəmsal kitabxanalarının məlumatlarından faydalanmaq imkanı yaradılıb. Oxucular üçün maraq kəsb edəcək daha bir yenilik tammətənlə məlumat bazaları olan EBSCO dissertasiya bazası, DOAB-açıq giriş kitablar kataloqu, POLPRED-KİV icmalı, Ulusal Tez Mərkəzinə uzaq məsafədən istifadə imkanları.

– Hüseyn müəllim, MEK 2024-cü ildə nələrə nail oldu, hansı yeniliklərə imza atdı?

– 2024-cü il ölkəmiz üçün yaddaqalan oldu. Azərbaycanın COP29-a ev sahibliyi etməsi dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin uzaqgörən siyasətinin nəticəsi idi. Dünyanın Bakı şəhərinə toplanması vətəndaş olaraq hamımızı qürurlandırdı. Ölkə başçısının 2024-cü il sərəncamlarından irəli gələn vəzifələrin icrası ilə əlaqədar AMEA Rəyasət Heyətinin qərarlarına əsasən kitabxanada ilin əvvəlindən başlayaraq “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili”, “Naxçıvan Muxtar Respublikası –100”, “Məhəmməd Əmin Rəsulzadə –140”, “Məhəmməd Füzuli– 530” adlı sərgilər və digər daimi guşələrdə il boyu ənənəvi formada kitab sərgiləri təşkil edildi. Eyni zamanda, kitabxananın rəsmi saytında həmin sərgilərin virtual forması və mövzu ətrafında elektron məlumat bazaları da MEK oxucularımızın istifadəsinə verildi. “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” çərçivəsində Mərkəzi Elmi Kitabxananın tərtibatında və əməkdaşların müəllifliyi ilə “Təbiət bir kitabdır” adlı nəşr, “Azərbaycanın milli parkları, qoruqları və yasaqlıqları: soruq-bibliografik məlumat kitabı”, “Naxçıvan Muxtar Respublikası-100” və “Azərbaycan ekologiyası” adlı biblioqrafik göstəricilər, “Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövrü mətbuat

məlumat kitabı” bunlardandır.

AMEA Rəyasət Heyətinin qərarları əsasında Mərkəzi Elmi Kitabxana tərəfindən alimlərin şəxsi bibliografiyaları hazırlanıb. Bunlara misal olaraq, Böyükağa Əzimovun, Fazil Qurbanovun, Ovsat Abdinovun, Tariyel Talıbovun və başqa alimlərimizin bibliografiyalarını qeyd edə bilərəm.

2024-cü ilin iyun ayından başlayaraq mənim təşəbbüslə hər ayın ilk iki iş günündə “Açıq qapı” günləri keçirilir ki, bu da yeniyetmə və gənclərdə kitabxanaya, kitaba, müaliyyə həvəsinin artmasına, onların bu istiqamətə köklənməsinə müsbət təsir edir.

Bundan əlavə, Mərkəzi Elmi Kitabxananın strukturunda dəyişikliklər edildi, xidmət işini təkmilləşdirmək məqsədilə fondlardan oxucuların verdiyi sənəd sifarişinin vaxtı uzadıldı, Elmlər Akademiyası sistemində ilk dəfə Mərkəzi Elmi Kitabxanada könüllülük fəaliyyəti, “İraq-türkman kitabxanası” və fondumuzda qorunan akademiklərin çoxsaylı kolleksiyaları əsasında “Akademiklər kitabxanası” yaradıldı.

İşğaldan azad olunmuş torpaqlarda yeni yaranmış məktəb kitabxanalarına, o cümlədən Zəngilan rayonunun Ağalı kənd kitabxanasına, Şuşa şəhər 1 nömrəli məktəbin kitabxanasına MEK tərəfindən nəşrlər hədiyyə edildi. İşğaldan azad olunmuş torpaqlarda yeni qurulan kitabxanalara dəstək məqsədilə nəşrlərin göndərilməsi davam etdirilir.

Cari ildə Özbəkistanın Ürgənc Dövlət Universiteti, Bolqarıstan Elmlər Akademiyasının Mərkəzi Elmi Kitabxanası ilə əməkdaşlığa dair memorandum imzalanıb, Türk İşbirliyi və Koordinasiya Agentliyinin nümayəndələri MEK-də olarkən əməkdaşlıq haqqında ilkin razılığa gəlinib.

Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin təhsil naziri Nazim Çavuşoğlu və bu ölkənin Bakıdakı nümayəndəsi Ufuk Turqanerin iştirakı ilə Mərkəzi Elmi Kitabxanada “Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti” adlı diplomatik guşə yaradılıb.

Nobel mükafatı laureatı Əziz Sancarın Mərkəzi Elmi Kitabxanaya səfəri isə əsl bayrama çevrildi, alimin həyat və yaradıcılığını özündə əks etdirən kitab sərgisi təşkil olundu.

Qeyd edim ki, MEK-in beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsi istiqamətində də işlər davam etdirilir. Cari ilin oktyabr ayında Azərbaycanın Türkiyədəki səfirliyi yanında Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Ankara şəhərində işgüzar səfərdə olarkən Türkiyənin Millət Kitabxanasının rəhbəri Ayhan Tuğlu, Türkiyə Milli Kitabxanasının baş direktoru Taner Bəyoğlu, Qazi Universitetinin Mərkəzi Kitabxanası və Türkiyənin bir sıra tanınmış universitetlərinin kitabxana rəhbərləri ilə görüşdüm. Qarşılıqlı əməkdaşlığımızın faydalı olacağına və bundan tərəfdəş kitabxana oxucularının da bəhrələncəyinə inanıram.

Əməkdaşlığımız üçün keyfiyyətinin yüksəldilməsi, daha çox oxucu kontingentinə çatmaq üçün bir sıra xarici ölkələrdə əzəmiyyətlərdə olub, təlimlərdə iştirak ediblər.

MEK “Şuşa – İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının Gənclər Paytaxtı 2024” Beynəlxalq Proqramında uğurla təmsil olundu.

Söhbətimiz “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili”nə təsadüf etdiyindən bir maraqlı faktı da qeyd etmək istərdim ki, MEK-in yaşıl kitabxanaya çevrilməsi üçün imkanlar yaradılıb. MEK-in mövcud binasının hər tərəfdən şüşə ilə əhatə olunması enerjiyə qənaət yaradan amillərdir. Elektron kitabxanalarda davamlılığı artırmaq məqsədilə yaşıl və rəqəmsal transformasiyalar yaradılacaq ki, bu da elektron kitabxanaya girişi və istifadəçilər arasında əlaqələri yaxşılaşdırmaq funksiyasını yerinə yetirəcək.

Müsaibəni qələmə aldı:

Anar TURAN

XQ